

№ 5 28329 08

БЕЛАРУСКАЯ ШКОЛА У ЛАТВІІ

папулярна - навуковы, пэдагогічны і літаратурна - грамадзкі штомесячнік

Беларускі Дзіцячы Сад у Коўпе за працаю ўвясену 1933 году.

Беларускі Дзіцячы Сад у Коўпе ў дзень закладзінаў яго 19-га лютага 1933 году. У цэнтры стаіць кіраўнік Дзіцячага Саду — гр. М. М. Чэркас; з левага боку сядзіць старшыня Жаночага Камітэту пры Беларускім Культурна-Асветным Т-ве ў Літве — гр. М. В. Якавіук; з правага боку сядзіць сакратар Жаночага Камітэту — гр. А. А. Матач.

удзецца
з на-
Даклад
часным
ацы на
3) Бя-
будуцца
рашаць
сяброў
удзецца
арускай
14-16.
Маладзі
культуру
мажлі-
Удзельне
асобных
кім па-
і Пу-
іпеня у
зённым:
вня; 2)
а паве-
і з гэт-
нтраль-
этакль
рапануе
амітэты
7, якія
а пад-
ы час.
Аддзел
ных па-
впоўны
к хору,
адрых-
дзельня
астало-
удзел і
клікаем
актыў-
нтраль-
арускае
адгрэ-
прад-
вье.
на
цаў.
ня
кая
па
25,
не.
вештва

1546

Сябром Таварыства Беларускіх вучыцалёў у Латвіі.

Гэтым паведамляем Вас аб наступным:

1. 28 траўня г. г. ў м. Рызе адбыўся Агульны Сход Т-ва Беларускіх вучыцалёў у Латвіі, на якім было прысутнымі 29 сяброў. У склад новага Праўленьня абраны: С. П. Сахараў, К. Б. Езавітаў, Г. С. Плыгаўка, М. І. Дзямідаў і Язэп Клагіш. Сучасны адрас канцаларыі Таварыства: Rīgā, Merķeļa ielā № 3, dz. 5, па якому і просімо пісаць аб усіх справах Т-ства.

2. Разгледзіўшы справу неакуратных сяброў Т-ва, якія не ўнясьлі сваіх сяброўскіх складак, Агульны Сход ухваліў: тыя сябры, якія зараз-жа не прыступяць да пагашэньня сваей задоўжанасьці, уносячы ў касу Т-ства па 5 латаў штомесячна, пачынаючы з 1 чэрвеня г. г., і не ўпарадкуюць яе ў бліжэйшыя часы, будуць выключаны з сяброў Таварыства.

3. Сяброўскія складкі з 1 чэрвеня г. г. ўстанаўліваюцца за кожны месяц па $\frac{1}{3}\%$ з месячнага аснаўнога акладу кожнага сябры і 2 латы штогодна сяброўскіх узносаў ува Уселятвійскі Вучыцельскі Хаўрус.

4. Рада Беларускага Аддзелу і Агульны Сход Т-ва Беларускіх вучыцалёў 28. V. 1933 г. ухвалілі: заклаьці «Фонд на ўтрыманьне прыватных беларускіх школ», у які кожны беларускі вучыцель і ўрадовец уносіць $\frac{1}{2}\%$ у месяц з сваей аснаўной пэнсы, пачынаючы з 1 чэрвеня г. г. Фонд гэты існуе пры Цэнтральным Праўленьні Т-ва Беларускіх вучыцалёў.

5. У дадатак да агульнае пастановы аб «Фондзе на ўтрыманьне прыватных беларускіх школ», Надзвычайны Агульны Сход сяброў Т-ва, які адбыўся 4 чэрвеня ў Рызе, ухваліў стварыць яшчэ спэцыяльны «Фонд падтрыманьня Торэнзбэргскай прыватнай школы Т-ва». У гэты фонд усе рыскія вучыцалі беларускіх школ, а таксама і іншыя беларускія працаўнікі ў Рызе, запрашаюцца адлічаць па 2% ад сваей аснаўной пэнсы штомесячна; тыя-ж, хто мае яшчэ дадатковыя заробкі, павінны складаць у гэты фонд 50% ад памянёных дадатковых заробкаў.

6. Каб дапамагчы беларусам, скончыўшым сярэдняю школу, атрымаць вышэйшую адукацыю, Таварыствам пры Беларускім Аддзеле ў свой час быў створаны «Стыпэндыйны фонд». Ня глядзячы на вялікае значаньне гэтага фонду, многія вучыцалі спынілі рабіць свае складкі ў гэты фонд і тым паставілі нашых студэнтаў у цяжкое становішча. Таму Агульны Сход Беларускага вучыцельства пастанавіў: заклікаць усё Беларускае вучыцельства аднавіць свае складкі ў фонд і пасылаць іх на імя Беларускага Аддзелу (Rīgā, Valdemāra ielā № 36-a). Складка ў фонд 1 лат у месяц.

7. Усе адлічэньні ў Таварыства рабіць і перасылаць на імя скарбніка К. Б. Езавітава па адрасу: Rīgā, Elija ielā № 20, dz. 25, ці на Т-ва бягучы рахунак № 11147; самыя-ж адлічэньні па школах Агульны Сход даручае рабіць кіраўнікам школ, да якіх Цэнтральнае Праўленьне і звяртаецца з гэтай просьбай.

Пасля атрыманьня 2 латаў ува Уселятвійскі Вучыцельскі Хаўрус, сяброўскіх складак за бягучы год і ўпарадкаваньня старой задоўжанасьці, кожнаму сябру будзе выслана зараз-жа сяброўская картка.

Старшыня **С. Сахараў**. Намесьнік Старшыні і скарбнік **К. Езавітаў**. Сакратар **Яз. Клагіш**.

Усе сьведомыя і шчырыя грамадзяне-беларусы павінны абавязкова падтрымоўваць свой адзіны у Балтыцы беларускі штомесячнік! Падпіску пасылаць па адрасу: Latvijā, Rīgā, Elija ielā 20, dz. 25. „Bielaruskaja Skola u Latvijai“.

БЕЛАРУСКАЯ ШКОЛА У ЛАТВІІ

папулярна - навуковы, пэдагогічны і літаратурна - грамадзкі штомесячнік

Падпісная плата

у Латвіі, Літве, Эсьці і Зах. Беларусі: за год—5 лат., за паўгода—3 л. 50 с., асобны нумар—70 сант. У іншых краінах: за год—2 ам. дал. Падпісную плату пасылаць на бягучы рахунак часопіса: „Bielaruskaja Škola u Latviji“, Rīgā, pastā, tek. reķins №10909.

Адрас Рэдакцыі і Канторы:

Latvijā, Rīgā, Elija ielā 20, dz. 25 „Bielaruskaja Škola u Latviji“.

Тэлефон 2-9-9-2-2.

Паштовы адрас:

Latvijā, Rīgā, pastkaste №1362.

Рэдактар К. Езавітаў і Рэдакцыйная Калегія па справах часопісу прыймаюць па аўторках ад 15 да 16 гадзін.

Надсылаемыя рукапісы павінны быць чытэльна напісаны, або надрук. на піш. машыныцы (пісаць і друкаваць толькі на адным баку). Рукапісы назад не зьвяртаюцца.

Аплачваць аўтарскія гонорары Рэдакцыя пакуль што ня мае магчымасьці.

№ 4 (21).

Рыга, красавік-травень 1933 году.

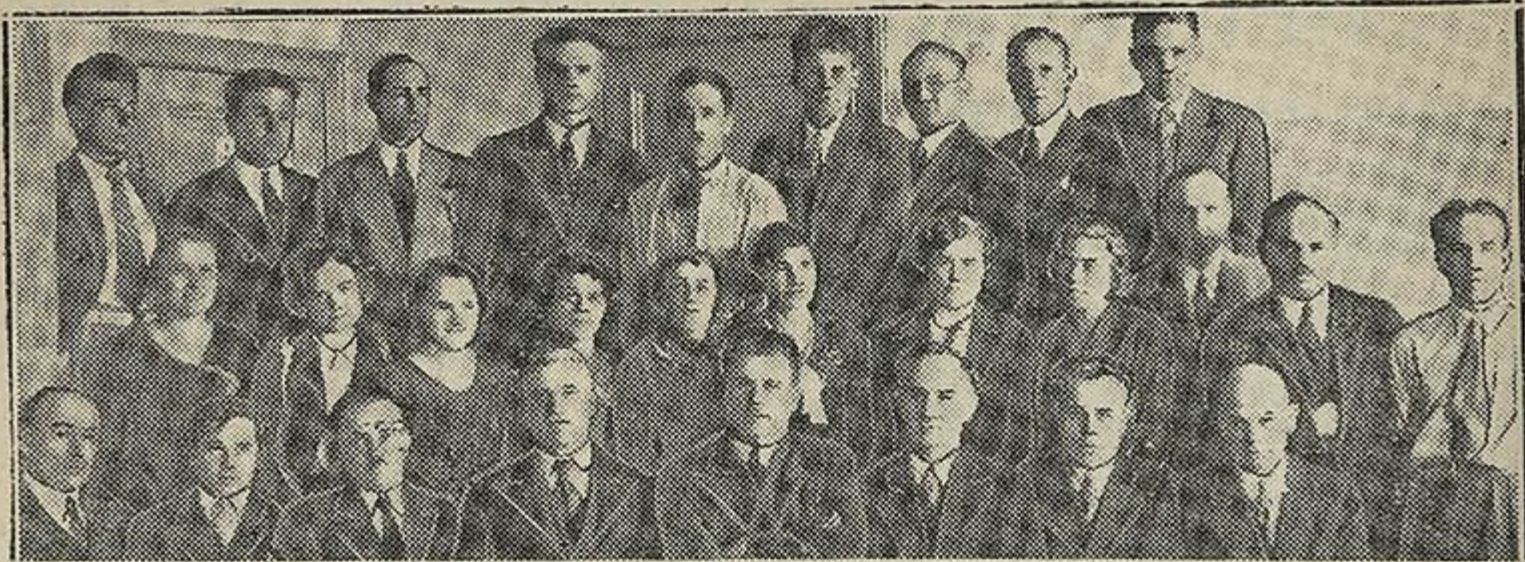
Год VIII.

Беларускія вучыццалі-юбіляры ў Рызе сярод Рыскага Беларускага вучыцельства. Сядзяць зьлева ўправа: 1) А. З. Родзька, 2) Г. С. Плыгаўка, 3) М. І. Дзямідаў, 4) інспектар 2 райёну ў г. Рызе — П. Кунчэ, 5) кіраўнік Беларускага Адзелу — Ул. Пігулеўскі, 6) Я. Ф. Кастылюк, 7) С. Л. Сіцько і 8) С. П. Сахараў. Двое юбіляраў — М. І. Іваноў і А. Я. Хруцкі — адсутны.

Латыскага пісьменьніка Андрэя Курці вітаемо з 25-ымі ўгодкамі літарацкае працы!

19 красавіка гэтага году латвійскае грамадзтва адзначыла 25-я ўгодкі працы аднаго з цікавейшых сучасных латыскіх пісьменьнікаў, Андрэя Курці. Юбіляр радзіўся 19 верасня 1884 году ў Айзупскай воласьці, дзе бацька меў хутар. Дзяцей было шмат і жылося даволі цяжка, аднак А. Курці, працуючы ўлетку на гаспадарцы ў бацькі, а ўзімку зарабляючы прыватнымі лекцыямі, здолеў скончыць у Лібаве сярэднюю школу і паступіць у Рыскі Політэхнікум. Ужо ў Лібаве ён пазнаёміўся з сацыялістычнымі работніцкімі арганізацыямі, а ў Рызе прыняў дзейны удзел у вызваленчай барацьбе 1905 году і ледзь ня быў забіты 13 студзеня падчас дэманстрацыі каля зьлезнага мосту. У выніку гэтых падзей ён змушаны быў эміграваць за-межы, дзе прабыў 6 год, вывучаючы мэдыцыну у Ене. Па звароце ў 1911 годзе з замежжа, ён працуе як доктар у Петраградзе і Лібаве, а з 1918 году і ў Рызе, адначасна прыймаючы

Агульны сход Т-ва Беларускіх Вучыццалёў 28 траўня 1933 году. Сядзяць зьлева ўправа: Я. Кастылюк, М. Слосман, М. Дзямідаў, С. Сахараў, Г. Плыгаўка, Я. Клагіш і С. Красьневіч; стаяць у другім радзе: Г. Нікіфароўская, Л. Булаўская, С. Гусарэвіч, В. Крэйц, А. Крэйц, Н. Юзэфовіч, Л. Тэтар, М. Даль, П. Жордзі, С. Сіцько і М. Калінін; у трэцім радзе: А. Рытаў, К. Мяжэцкі, Ул. Гусарэвіч, Я. Каяла, Я. Кудраўцаў, К. Казакевіч, Ф. Клагіш, Я. Камаржынскі і П. Мірановіч.

дзеіны удзел у літаратурнай і грамадзкай працы. Ён быў сябрам Латвійскага Устаноўчага Збору, дэпутатам Сойму, закладчыкам-арганізатарам Народнага Унівэрсытэту ў Рызе і адным з кіраўнікоў штотомесячніка „Domas“.

У літаратуры вядомы як аўтар некалькіх зборнікаў вершаў і апавяданьняў. Зборнікі вершаў прысьвячоны эўропэйскаму жыццю, латвійскай сучаснасьці і грамадскаму змаганьню, вельмі цікавыя як па форме, так і па зьместу; з іх найбольш вядомыя: „Гора Сонца“, „Мая кніга“, „Кабарэ душы“, „Утопія“, „Барбар у Парыжы“ і „За кратамі“.

Зборнікі апавяданьняў надзвычайна цікавыя тым, што ў іх аўтар адбівае ня толькі латвійскае, але і агульна-эўропэйскае жыццё, зьвяртаючы галоўную ўвагу на класовыя супярэчнасьці ў сучасным грамадстве. Для чытача не-латыша праз псыхолёгічныя нарысы А. Курці найбольш ярка і зразумела адчыняецца псыхалёгія многіх сучасных латвійскіх і эўропэйскіх дзеячоў, якія ў пачатку XX стагодзьдзя выйшлі на грамадскую арэну ў якасьці найбольш радыкальна настроенай прогрэсыўнай моладзі, а зара, некалькіх няўпрыцям для сябе, абрасьлі жыцьцёвымі здабыткамі і апынуліся ў шэрагах найчарствейшых эксплёатараў і рэакцыянераў. Час-ад-часу яны выпадаюць зь сваімі былымі таварышамі і тады ярка выяўляецца ўся глыбіня іхняга рэнегацтва і здрады сваім маладым ідэалам і мэтам жыцьця. У некаторых, лепшых з іх, гэта выклікае душэўны разлад і прыводзе да трагічнага канца. На гэтай канве расшчэпленасьці душы і змаганьня з самім сабой, з „двумя істотамі“ у адным чалавеку, і пабудавана большасьць апавяданьняў А. Курці, якія вышлі да гэтага часу некалькімі зборнікамі („Барацьба з невядомым“, „Трыжды тры ў поўналуньне“, „Жывёлы чалавецкія“, „Двое“).

Паважанаму пісьменьніку, які зара, знаходзіцца ў поўным росквіту свайго таленту і моцы, шчыра жадаем далейшае плоднае працы!

К. Езавітаў.

Ахова помнікаў старажытнасці на Віцебшчыне.

(З матар'ялаў Беларускага Навукова-Краязнаўчага Таварыства ў Латвіі).

(П р а ц я г).

З узыходам у 1866 годзе на Полацкую катэдру біскупа Саўвы, перабудова храмаў прыняла асабліва шырокія памеры¹⁾. У месце Віцебску пацярпелі ад гэтага амаль ня ўсе храмы. Шмат якія зусім згубілі свой папярэдні выгляд. З архіярэйскага дому была выдалена багіня з старажытным гадзіннікам толькі таму, што яе верхняя частка была падобна да чатырохкутняга езуіцкага капялюша. З царквей выдалялася ўсё, што напамінала вунію: драўляныя статуі, абразы, царкоўнае начыньне.

„Я, — піша сам біскуп Саўва, — прышоў да наступнай думкі: старое, няўжытнае срэбнае начыньне — прадаць, а старыя парчовыя шаты і іншае рознае начыньне — ўжыць на выжыгу; на здабытую такім чынам суму адны царкоўныя рэчы паправіць, а другія занова заімець. Я так і зрабіў“²⁾. Гэтак, дзякуючы неразумнай раўнасці па веры гінула старажытнае царкоўнае начыньне і рэдкія ўзоры парчы і галуноў.

Гэткім быў тон, зададзены біскупам Саўвай, у адношанні да мясцовай старажытнасці. Нямаюча помнікаў старажытнасці і мастацтва было загублена і скалечана. Але зло, зробленае біск. Саўваю мясцовай царкоўнай старажытнасці ня абмяжоўваецца тым, што зроблена беспасярэдня ім, па ягонаму загаду і ў дагоду яму за невялікі час яго прабывання на Полацкай катэдры. Больш глыбокае зло — дух знявагі да роднай старажытнасці і дух вузкага фанатызму, унесены ім у асяродак мясцовага духавенства, а таксама і ў некаторую частку жыхарства³⁾.

Счакаўшы чатыры гады пасля таго, як біскуп Саўва пакінуў Полацкую катэдру, а менавіта ў 1878 годзе, выйшла апрадзяленне Праваслаўнага Сінода аб парадку пачынак і паправак помнікаў старажытнасці, якія знаходзяцца ў распараджанні епархіяльных начальнікаў. Нажаль распараджанне гэта было вызвана ня дзейнасцю біск. Саўвы ў Віцебшчыне, а пераробкамі і папраўкамі ў Пакроўскай царкве пад Багалюбавам у цэнтры Расеі, пры якіх быў скалечаны гэты помнік старажытнасці⁴⁾.

У 1869 годзе Тэхнічна-Будаўнічы Камітэт Міністэрства Ўнутраных Спраў загадаў даставіць яму падрабязнае апісанне і чарцяжы ўсіх помнікаў, цытадэляй і іншых будынкаў старажытнасці, якія знаходзяцца ў гарадох і сяленьнях Віцебшчыны, з тлумачэннямі аб стане гэтых помнікаў і аб спосабах захавання іх, якія ўжываюцца мясцовым начальствам⁵⁾. Сярод атрыманых ад паліцыі вестак меўся толькі адзін станоўчы адказ, а менавіта, што каля Сі-

1) В. Покровскій, Альбомъ церквей Витебской губернии. Церкви построенныя, исправленныя и передѣланныя. Витебскъ, 1878, I.

2) Архіепіскапъ Савва, Хроника моей жизни, — „Богословскій Вѣстникъ“, 1866, 708.

3) П. Красавицкій, Памятники церковной старины Полоцко-Витебскаго края и ихъ охраненіе. Полоцко-Витебская старина, Витебскъ, 1811, I, 38—47.

4) А. Гавриловъ, Постановленія и распоряженія Святѣйшаго Синода объ охранѣ памятниковъ древности, Вѣстникъ археологіи и исторіи, С-Петербургъ, 1886, VI.

5) Циркуляръ Тѣхническо-Строительнаго Комитета Министерства Внутреннихъ Дѣлъ, 11 ноябля 1869 года № 309.

вошынскай паштовай станцыі знаходзіцца помнік гэрою 1812 году генэралу Кульневу¹⁾. Такі быў вынік яшчэ адной спробы прыняцьця мер да аховы помнікаў старажытнасьці.

Неабходна таксама ўпамянуць, што па Гарадоваму Палажэньню 1870 году на гарадзкія сродкі абавязкова было аднесена, паміж іншым, таксама і ўтрыманьне гарадзкіх грамадзкіх будынкаў і помнікаў.

З мэтай падняць сярод насельніцтва інтарэс да мяйсцовых старажытнасьцяй, у 1871 годзе на мастацка-археолёгічнай выстаўцы ў Віцебску быў наладжаны археолёгічны адзел. Галоўным укладчыкам гэтага адзелу быў Лепельскі земляўласнік Міхал Кушчынскі. Сярод накіраваных ім на выстаўку 76 прадметаў, была і яго калекцыя каменных прыладаў, ушанаваная на Маскоўскай этнаграфічнай выстаўцы вялікай срэбнай мядальлю. Пасьля калекцыі М. Кушчынскага найвялікшы інтарэс яўляла сабраньне старажытнасьцяй А. Семянтоўскага. На выстаўцы былі і калекцыі (каля 2000) старажытных расейскіх, польскіх і чужаземных манэт, якія належалі Віцебскаму Губэрнскаму Статыстычнаму Камітэту, М. Кушчынскаму, А. Семянтоўскаму, С. Юркоўскаму і архімандрыту Аляксандру.

У 1873 годзе, па ініцыятыве Маскоўскага Археолёгічнага Таварыства, Цэнтральным Статыстычным Камітэтам былі запрошаны весткі аб гарадзішчах і курганах. Весткі гэтыя былі сабраны праз гмінныя праўленьня. Такім шляхам на Віцебшчыне было зарэгістравана: 3422 асобных кургана, 75 гарадзішчаў, 6 зямляных валюў і 5 зямляных насыпаў²⁾. Сабраныя ў гэтым годзе весткі былі значна паўней такіх жа вестак 1863 году. Тут ужо спатыкаецца характарыстыкі той ці іншай групы помнікаў, таго ці іншага асобнага помніка.

Інтарэс навуковых устаноў да помнікаў старажытнасьці, рэгістрацыя іх узьняла сярод насельніцтва цікавасьць да таго, што хаваюць у сабе гэтыя далёкія сьведкі мінулага. Яшчэ больш распаўсюжылася сярод насельніцтва шуканьне скарбаў. Прадметы, якія знаходзілі ў такіх выпадках, траплялі не ў музэі, а ў прыватныя рукі. Акрамя такіх прадметаў, пры рэчасьпісах і прадажы прыватнай маёмасьці да наступнікаў, часта пачалі спатыкацца „рэчы адменныя па сваёй старажытнасьці і арыгінальнасьці“. Большая частка гэтых рэчаў, ня маючы у вачох купцоў іншай каштоўнасьці, апроч кошту мэталу, рабіліся здабычай барышнікаў, і потым гіблі без сьледу — ператапляныя і перарабляныя ў рэчы новага ўзору і карыстаньня. Такім чынам навука нясла згубы, іншы раз вельмі вялікія. У мэтах захаваньня для навукі гэткага гатунку помнікаў, Губэрнскі Статыстычны Камітэт у 1879 годзе зьвярнуўся з просьбай да розных устаноў Віцебшчыны — прысылаць у такіх выпадках падрабязны сьпіс прадметаў старажытнасьці ў Камітэт, каб ён мог увайсьці ў зносіны з Імператарскай Археолёгічнай Камісіяй і Мас-

1) Дёло Вітебскаго Губернскаго Правленія по Строительному Отдѣленію 1869 г. № 242. О доставленіи въ Техническо - Строительный Комитетъ описаній и чертежей зданій древности.

Художественно - археологическая выставка 1871 года въ г. Витебскѣ, Витебскѣ, 1871. 22—25.

2) Извѣстія Императорской Археологической Комиссіи. С.-Петербургъ, 1903, V, 1—2.

коўскім Археолёгічным Таварыствам, ці не зажадаюць яны набыць гэтыя рэчы дзеля сваіх музэяў. Да загаду гэтага быў прыкладзены і „кароткі указнік прадметаў старажытнасьці, якія маюць зьвярнуць на сябе ўвагу пры прадажы з публічных таргоў“¹⁾.

Пад 1883 год зьнішчэньне помнікаў старажытнасьці і зьява шуканьня скарбаў прынялі гэтакія памеры, што на іх зьвярнуў увагу ўрад. Увясну гэтага году выйшла распараджаньне Міністэрства Урадовых маёмасьцяў аб тым, што прыватныя пэрсоны, жадаючыя рабіць археолёгічныя раскопкі на ўрадовых зямлях, прадстаўляюць свае захады ў Міністэрства, дзеля папярэдняга зношаньня аб гэтым з Імператарскаю Археолёгічнаю Камісіяй²⁾. Праз год быў выдадзены цыркуляр Міністэрства Унутранніх Спраў, якім забаронена было рабіць раскопкі на казённых, царкоўных і грамадзкіх зямлях, без дазволу на тое Імператарскай Археолёгічнай Камісіі³⁾. У тым жа годзе аддаў распараджаньне таксама обер-пракурор Праваслаўнага Сіноду аб недапушчэньню, без дазволу Археолёгічнай Камісіі, раскопак на царкоўных зямлях, і аб спыненні шуканьня скарбаў⁴⁾.

У 1886 годзе Імператарская Акадэмія Мастацтва, зьбіраўшая ў той час весткі аб помніках старажытнага мастацтва, зьвярнулася да Віцебскага Губэрнскага Статыстычнага Камітэту з просьбай даць ёй весткі аб курганох, гарадзішчах, пяшчэрах, каменных бабах, знаходках манэт, а таксама старых гарадзкіх умацаваньнях, старажытных палатах, дварцах, цярамох, царквах і г. д., якія знаходзяцца на Віцебшчыне. Як відаць з пасланага ў 1887 годзе ў Акадэмію Навук адказу, у межах Віцебшчыны мелася 70 груп курганоў і 85 гарадзішч. У сэнсе характарыстыкі курганоў, сказана, што яны „хаваюць астаткі старадаўніх крывічоў і палачан“. З іншых помнікаў старажытнасьці былі паказаны: Барысавы камяні на Дзевіне і каменны крыж з надпісам (XVI) ў Лепельскім павеце. Былі дадзены кароткія весткі аб абодвух Віцебскіх і Полацкім замках. Апроч таго зьмешчаны былі кароткія весткі аб драўлянай царквы (XVI ст.) у сяле Махіраве Полацкага павету, аб палацу Мініха (XVIII ст.) у Віцебску і каменным будынку ў Полацку, дзе жыў Пётра Вялікі. Аб апошнім гаворыцца: „Яшчэ гадоў дзесяць таму назад над адным з вакон гэтага будынку быў ляпны вобраз двух гэніяў, якія трыма-лі ў сваіх руках ленту, на якой можна было прачытаць: „Anno Dom... MDCC... Pet...“ Гэта аздоба была зьнішчана новым уласьнікам дому; ім жа перароблены і ўвесь дом“.

Б. Брэжго.

(Працяг будзе).

1) Журналь Витебскаго Губернскаго Статистическаго Комитета 30 ноября 1879 года.

2) Циркуляръ Министертва Государственныхъ Имуществъ 2 апр. 1883 г. № 4.

3) Циркуляръ Министертва Внутреннихъ Дѣлъ 31 мая 1884 г. № 11.

4) Распоряженіе Оберъ-Прокурора Святѣйшаго Синода 5 іюля 1884 г. № 3192.

Эўропэйскі Акцыянэрны Хаўрус Пішучых Машын
Rīgā, L. Pils ielā 23, другі паверх будынку Біржавога Банку. Тэлефон—34634.

Першаклясовыя пішучыя машыны „OLIMPIA“ з прыладамі. Спецыяльная рамонтная майстэрня.

Спецыяльнасьць нашае фірмы машыны „Mignon“ за 220 лат. даюць магчымасьць кождому, без папярэдняга навучаньня, адразу пісаць на усіх мовах, у тым ліку і на беларускай мове.

Праграма зьбірання вуснае народнае творчасці. Зацьверджана Беларускім Навукова - Краязнаўчым Т-вам у Латвіі*).

1. Зьбіраньне робіцца праз запісваньне твораў ад народу і пасыланьне запісаў у Беларускае Навукова-Краязнаўчае Т-ва у Латвіі па адрасу: Rīgā, Elija ielā 20, dz. 25. Baltkrievu zinātniskā - dzimtenes pētišanas b-bai.

I. Што трэба запісваць?

2. Запісваць трэба **песні і прыпеўкі**: калядныя, масьлянкавыя, веснавыя, вялікодныя (валачобныя), радаўніцкія (песні - плач, прычытваньні, галашэньні), юр'еўскія, мікольскія, духаўскія, траецкія, русальныя, купальскія, пятроўскія, жніўныя, спасаўскія, восеньскія, піліпаўскія; хрэсьбінныя, вясельныя, хаўтурныя (галашэньні); калыханкі; дзіцячыя, любоўныя, сямейна-бытавыя, бяседныя, карагодныя, гулёбныя, скачныя, гумарыстычныя, сатырычныя; гістарычныя, гістарычна-бытавыя, прыгонныя, казацкія, чумацкія, рэвалюцыйныя, паўстанцкія, політычныя, вайсковыя, разбойніцкія, арыштанцкія; талочныя, песні грабароў, плятагонаў, дрывасекаў, пральляў, ткаляў, шаўцоў, краўцоў, канюшнікаў, пастушкоў; фабрычныя прыпеўкі; псалмы, духоўныя вершы, памінальныя, маёнабажэнскія, старэцкія (жабрацкія), песні сэктантаў; кніжныя вершы, што зрабіліся народнымі песнямі; часткі песень, хоць-бы адзін радок песні, — наагул усё, што няецца ці як асобная песня, прыпеўка, ці як прыпеў у гульні, у якім - небудзь абрадзе, у казцы, пры якой - пегудзь працы для вызначэньня рытму і г. д.

3. Запісваць трэба **казкі**: пра бунты і паўстаньні сялян, фантастычныя, пра жывёлу, соцыяльна-бытавыя, рэлігійныя, легенды, апокрыфы і да т. п.; розныя апавяданьні і пераказы пра стварэньне сьвету, пра багоў, чартоў, сьвятых, пра сьветапрастаўленьне і розныя дзівы, пра лясупоў, вадзянікоў, русалак, хатнікаў, падпечнікаў і усякіх пячысьцікаў, пра мерцьвякоў чараўнікоў, ваўкалакаў, пра розныя хваробы у постаці чалавека, пра скіданьні чалавека, ці якой іншай жывой істоты зьверам, птушкаю, дрэвам, каменем, пра розныя праклятыя ці заклётыя месцы, курганы, камені, крыніцы, вазёры, скарбы, пра жывёлу, птушак, рыб, расьліны, дрэвы, травы, раскі, месіц, зоркі, агонь, вадзі, зямлю, віхор; аб розных даўных і сучасных пародах, гі-

старычных асобах, пра вайну, мор, голад, паншчыну, казаччыну, чумаччыну, салдатчыну, перасяленьне у Сібір, пра арыштанцкае жыцьцё і г. д.; розныя жарты, байкі, гумарыстычныя і сатырычныя апавяданьні і пераказы пра людзей іншых клас і соцыяльных станаў, пра вучоных і няўчоных, разумных і дурных, пра жанок і мужоў; апавяданьні і пераказы пра тутэйшых людзей, вясковае жыцьцё, аб розных падарожжах, жыцьці на чужыне, у горадзе, на фабрыцы, на усякіх заробках; апавяданьні і пераказы з асабістага жыцьця, пра здані, страхі, хваробы, прадказаньні, сьненьні, варожбы, розныя успаміны з асабістага жыцьця, успаміны аб вайне, рэвалюцыі, поўныя пераказы асабістага жыцьця, думкі, развагі, і г. д.; кніжныя творы, пашоўныя у народ, як розныя „гутаркі“, „Тарас на Парнасе“, вершы В. Дупін - Марцінкевіча, К. Багушэвіча, „Адвекі мы спалі“ і інш.

4. Запісваць трэба **замовы** — ад хваробы, урокаў, заломаў і усякіх чар, ад зьвера, агню, грому, падвею, каб не забілі на вайне, каб мець посьпех ці на праву у гаспадарцы, зямельстве, паляваньні, у каханьні, сямейным жыцьці, на службе, у навуцы і г. д., — наагул усякія замаўляньні, шаптаньні, нагаварваньні, зьвязаныя з чараўніцтвам, знахарствам, народным лячэньнем, рознымі абрадамі, а нават і паасобныя выразы, што паходзяць ад веры у моц слова, прыкладамі: „як ня чуе, так няхай ня вадзіць“, „у добрую часінку сказаць, а ў ліхую памаўчаць“ і да т. п.

5. Запісваць трэба **прыказкі**, прыслоўі і розныя прымаўляньні.

6. Запісваць трэба **загадкі** (з адгадкамі да іх).

7. Запісваць трэба **тэксты драматычных народных прадстаўленьняў**, розныя „рацэі“ (на вясельлі і інш.), размовы карагодныя, у гульнях, абрадах і да т. п.

8. Запісваць трэба **розныя выразы**, як: прывітаньні, разьвітаньні, пажаданьні дабра ці ліха, праклёны, бажэньні, прымаўляньні у старцоў (жабракоў), пастухоў, гандляроў, рамесьнікаў, выкрыкі за працаю у плятагонаў і да т. п., характэрныя выразы, зьвязаныя з пэўнай прафэсіяй, умоўныя выразы, характэр-

*) Пры складаньні гэтае праграмы скарыстаны: 1) „Программа Комиссии по Народной Словесности при Этнографическом Отделении Общества Любителей Естествознания, Астрономии и Этнографии“ ды 2) „Праграма зьбірання вуснае народнае творчасці“, апублікаваная Літаратурнай Камісіяй Інстытуту Беларускае Культуры у штомесячніку „Наш Край“ за 1925 год, № 2—3, бал. 43—47.

ныя жаргонныя выразы, мясцовыя выразы, наагул усякія вобразныя характэрныя і трапныя выразы і звароты, прозьвішчы людзей, назовы мясцовасцяй і да таго падобны матэрыял, у якім так ці йначай адбіваецца народная творчасць.

9. Запісваць трэба і тыя вусныя народныя творы і кніжныя творы, пашоўшыя у народ, што ужо друкаваліся ў розных зборніках і выданьнях.

II. Як трэба запісваць?

10. Запісваць трэба усё зусім так, як няюць ці кажуць, не зважаючы на някладную мову апавядальніка, ня мінаючы ні паўторваньняў, ці брыдкіх, ці саромных слоў; кожнае слова, кожны выраз трэба захоўваць у найменшых драбніцах, нічога не пераказваючы сваімі словамі.

11. Запісваць трэба зусім так, як у гэтай мясцовасці гавораць, нічога не змяняючы у бок літаратурнага правапісу.

12. Памагчымацьці трэба ставіць націскі. Абавязкова ставіць іх у словах рэдкіх, старых, мясцовых і там, дзе націск ня сходзіцца з літаратурным націскам, або ён у тым самым слове аднаго твору ці аднае мясцовасці ўжываецца парознаму, напр.: была—была.

13. На незразумелыя словы і звароты трэба прасіць тлумачэньня і запісваць яго словамі апавядальніка, а не сваім пераказам; пытацца-ж трэба толькі тады, як увесь твор запісан.

14. Калі апавядаюць ці няюць, ня трэба перапыняць; толькі у разе патрэбы можна парушыць маўчаньне ці падбядрыць апавядальніка належнаю увагаю і да т. п.

15. Зрабіўшы запіс, трэба яго прачытаць апавядальніку, дапісваючы усякія дадаткі і зьмены, з паказаньнем іхняга месца у творы, нічога, аднак, не касуючы у першым запісе.

16. Калі магчыма, найлепей рабіць запісы фонографам ці стэнограмаю. Пры звычайных запісах можна рабіць скарачэньні слоў (апрача слоў рэдкіх, малавядомых, няпэўных). Скарачэньні дапісваць не адкладаючы на другі раз і просячы, калі трэба, апавядальніка паўтарыць скарачаныя словы. Трэба, аднак, асьцярагацца, каб нуднымі і маруднымі зацяжкамі ня зьбіць апавядальніка з творчага настрою.

17. Сшыток павінен быць з вялікім полем (на 1/2 аркушу), радкі пісаць нягуста, каб мець запас месца на дадаткі, зьмены, дапісаньні. Дапісваць можна і у канцы запісу, дакладна паказваючы умоўнымі значкамі, дзе у тэксце усяго твору павінна быць дапісанае.

18. Запіс мае быць чытальны, пісаны з аднаго боку паперы. Запісы можна і перапісаць, але у такім разе абавязкова прыкладаць да белавіка чарнавы запіс.

III. Ад наго трэба запісваць?

19. Запісваць трэба ад кожнага, хто умеє пяць ці казаць вусныя творы, ад дарослых і ад дзяцей, ад пісьменных і няпісьменных, але з большаю увагаю на непісьменнага і наагул таго, хто у большай меры захаваў сувязь з вуснай народнай творчаюсцю, асабліва у сэнсе чыстаты яго мовы і нацыянальнай выразлівасці усяе яго культуры.

20. Трэба даведацца, каго у гэтай мясцовасці лічаць найболей здольным казаць казкі ці пяць песьні, наагул трэба шукаць і знаходзіць асоб, ад якіх можна спадзявацца лепшага і на зьместу і на форме матэрыялу, і запісы рабіць пераважна ад іх.

21. Трэба даведацца, ці няма у гэтай мясцовасці, хто сам складае казкі ці песьні і г. д., і запісаць іх ад яго.

22. Трэба даведацца, ці няма у гэтай мясцовасці каго з рабочых, сялян, вучняў і іншых, хто любіць запісваць вусныя народныя творы „гутаркі“ і да таго падобнае, і сьпісаць яго запісы з належнымі увагамі, або запісаць іх ад тых людзей, ад каго ён запісаў, або далажыць стараньняў, каб яго запісы трапілі у Беларускае Навукова-Краязнаўчае Таварыства.

23. Запісваць трэба памагчымацьці усё, што ведаюць у гэтай мясцовасці, і ад кожнага усё, што яму ведама. Калі ня удала запісаць зусім усё, дык трэба напісаць кароткі зьмест ці хоць пералічыць назовы твораў, якія апавядальнік умеє ці ведае (усе песьні, казкі замоў і г. д.).

24. Калі які-небудзь твор дужа пашыран у гэтай мясцовасці, дык трэба запісаць яго памагчымацьці ад большага ліку тутэйшых людзей.

25. Таксама калі выпадае дайсьці большае пэўнасьці, дык можна запісаць той самы твор ці толькі зьмены у ім ад розных асоб з аднае вёскі ці сям'і.

26. Пры магчымацьці варты запісваць некалькі тых самых твораў ад тае самае асобы цераз даўжэйшы працяг часу (паўгода, год і болей), даючы зусім асобны новы запіс ці толькі зьмены і дадаткі і паказваючы калі зроблены новы запіс ці гэтыя зьмены і дадаткі.

IV. Ведамасьці, якія трэба дадаваць да запісаў.

27. Трэба паказваць, дзе быў зроблен запіс аднаго ці многіх (і якіх) твораў: які павет, воласьць, вёска, горад, мястэчка і г. д.; засьценак, выселкі, хутар;

колькі, прыблізна, вёрст адгэтуль да гораду, мястэка, фабрыкі, станцыі, чыгункі, прыстані і г. д.; які пляменны склад тутэйшай люднасці (хто жыве, апрача беларусаў); якая вера была тут пашырапа; чым займаюцца тутэйшыя людзі, ці ходзяць на заробкі у сьвет і куды найбольш ходзяць і г. д.; ці спрадвеку жывуць тут ці адкуль наехалі; ці ёсьць тут школа, бібліятэка, хата - чытальня і інш. культурна-асьветныя установы і ці даўно ёсьць.

28. Трэба паказаць ад каго быў зроблен запіс аднаго ці многіх (і якіх) твораў: даць намагчыма сці паўнейшы жыццьяніі апавядальніка, асабліва выдатнага, яго імя і прозьвішча у тутэйшай вымове, гады; паказаць адкуль ён родам, якой нацыянальнасці, з якой вышаў веры, наколькі ён пісьменны і дзе вучыўся, куды ён выязджаў на даўжэйшы час (вайсковая служба, заробкі, эміграцыя, бежанства і г. д.), колькі часу там быў, чым займаўся і цяпер займаецца, ці не калека, сьляпы і г. д.; дужа пажадана мець фатаграфічную картку апавядальніка.

29. Трэба паказаць крыніцу, адкуль узяў апавядальнік ці сьпявака казку, песьню і г. д., ці ён ад каго чуў у вусным пераказе, ці як чыталі кніжку, ад каго ён навучыўся казкі казаць ці песьні пяць, калі навучыўся пры і якіх акалічнасьцях.

30. Трэба паказаць, калі быў зроблен запіс (год, месяц, дзень), пры якіх акалічнасьцях, у будзённы дзень ці у сьвята, пры якой працы ці на йгрышчы, пры якіх гульнях і абрадах і г. д., а таксама трэба зазначыць, у якім быў настроі апавядальнік і слухачы, як яны адносіліся да апавяданьня, якія рабілі увагі і г. д. Усе увагі запісаць словамі таго, хто сказаў, а не сваім пераказам.

31. Намагчыма сці трэба даведацца і паказаць, ці даўно гэты твор тут ведаюць і умеюць, як глядзяць на яго старыя й маладыя (паважна, жартліва, нялюба), як завуць гэты твор, калі яго паводзіцца пяць ці казаць (ці як гэта было зазвычайна даўней), ці маюць якое тлумачэньне, як ён зляжыўся і г. д.

32. Калі твор (песьня, казка, замова і да т. п.) зьвязваецца з абрадам, гульнёю, праньнем, скокамі, варажбаю і наагул якім небудзь дзеяннем, дык трэба апісаць месца, час, спосаб, усіх удзельнікаў і усе прадметы гэтага дзеяньня, а пры магчыма сці — сфотаграфіаваць ці намаляваць. Трэба адзначаць, ці апісаньне зроблена з асабістага нагляданьня збіральніка, ці з чых слоў, а калі са слоў некалькіх асоб, дык што у апісаньні сказана кожнаю асобаю.

V. Запісваньне песьні.

33. Запісваючы песьні, трэба паказаць, ці песьня харавая ці адзіночная (ці такая і такая), з якім часам зьвязана яе пяньне у народзе, ці зьвязана яна з абрадам і з якім, у які час абраду пяецца („калі маладую на пасады вядуць“ і да т. п.), ці бывае над яе акампанімант (які інструмант ці прытопваньне, плясканьне і. д.), хто яе зазвычай пяе (мужчыны, жанчыны, старцы, пральлі, канюшнікі, пастушкі, дзеці і г. д.), ці ёсьць асобныя сьпявакі для пэўных песьняў, у каго яны вучыліся пяць, які у іх лад, манер пяць і як тут гэты лад пяньня завуць і г. д. Трэба даведацца, ці пяма тут рукапісных ці друкаваных сьпеўнікаў, псалмнікаў, як яны завуцца, а калі можна, дык прыслаць іх у Беларускае Навукова-Краязнаўчае Т-ва у Рыгу, ці копіі з іх. Пры магчыма сці — абавязкова запісаць мэлэдыю песьні.

VI. Запісваньне апавяданьня.

34. Запісваючы апавяданьні, трэба мець на увазе агульныя правілы (гл. §§ 29, 30, 31, 32 і інш.) і якім манерам кажуць казку, ці пяецца якая - небудзь частка казкі, ці ёсьць перад казкаю якая прыказка, ці зьвязваецца яна апавядальнікам з гэтай казкаю, ці гаворыцца наагул у працэсе творчага казаньня, ці перапынае апавядальнік сваё апавяданьне рознымі развагамі, жартамі, зваротамі і да т. п., ці дужа пашырана гэта апавяданьне сярод тутэйшых людзей, як яно тут завецца і г. д. Усе гэта трэба паказаць, а увагі, жарты і прыказкі запісаць словамі апавядальніка (ці слухачоў, калі яны іх гаварылі, слухачы апавяданьне).

VII. Запісваньне замовы.

35. Запісваючы замовы, трэба паказаць, як іх завуць у гэтай мясцовасьці („замовы“, „замаўляньні“, „загаворы“, „нагаварваньні“, „шаптаньні“ і да т. п.); ці кожная замова тут мае свой асобны назоў, ці агульны з усімі замовамі на падобныя выпадкі; ці многіе тутэйшыя людзі умеюць замаўляць, ці толькі пэўныя асобы (мужчыны, жанчыны, старыя, маладыя, млынары, зямцы, бабылкі); калі, у які час зазвычайна тут казаць замову (увечары, а поўначы і г. д.); з якім дзеяннем і з якімі прадметамі зьвязваецца замаўляньне (шэпчуць на вяду, на выбраныя з зямлі сьляды і г. д.); якім спосабам наагул замаўляюць; якім павінен быць чароўнік, знахар, звычайны замаўляльнік, каб яго замаўляньні мелі моц, якія умовы дзеля гэтага трэба выконваць (не хадзіць у царкву, адварачацца ад абразоў, ня піць гарэлкі, не сварыцца, не азірацца ўначы і г. д.); як павінен рабіць той, каму замаўляюць;

каму адказвае чараўнік, знахар свае замовы і сваю моц перад сьмерцю; ці ёсьць тут у сялянскіх сем'ях пісанья замовы (сьпісаць іх), ціносяць тут на сабе зашытыя замовы, магільныя словы і г. д.

VIII. Запісваньне прыказан.

36. Запісваючы прыказкі, прыслоўі і да таго падобнае, трэба паказваць: хто, калі і як іх кажа; як тут тлумачаць пахаджэньне прыказкі, з якою прыгодаю зьвязваюць яе пахаджэньне і г. д.

IX. Запісваньне загадан.

37. Запісваць загадку трэба з адгадкаю (калі адгадку тут яшчэ не забыліся); калі адгадкі няма, трэба гэта зазначаць; калі на адну загадку ёсьць некалькі адгадак, трэба запісваць іх усе; калі адгадка незразумелая, трэба напрасіць тлумачэньне да яе і запісаць яго словамі апавядальніка; запісваць трэба загадкі ад дарослых і дзяцей, усё роўна

даючы належныя весткі аб тым, хто загадку казаў; трэба паказваць, з якою гульнёю ці абрадам бывае зьвязана загадка, калі яна тут стала ведама (спрады веку, нядаўна) і г. д.

X. Агульныя заўвагі.

38. Драматычныя народныя прадстаўленьні трэба запісваць з абавязковым, пры магчымасьці, апісваньнем усіх акалічнасьцяў дзеяньня.

39. Розныя выразы трэба запісваць з абавязковым паказаньнем, дзе, калі і хто іх казаў, з даданьнем памагчымаьці і розных іншых вестак паводле агульных правіл.

40. Запісаныя творы трэба пасылаць на адрас: Latvija, Rīgā, Elija ielā 20, dz. 25. Baltkrievu zinātniskā-dzimtenes pētīšanas biedrības priekšsēdētājam K. Jezovitam.

Цэнтральнае Праўленьне Т-ва.

Лекцыя праф. М. Біржышкі у Рызе.

2 красавіка на запросінах Беларускага культурна-асьветнага Т-ва „Беларуская Хата“ у Рызе адбылася лекцыя вядомага літоўскага грамадзкага дзеяча і вучонага праф. М. Біржышкі. Ён чытаў на тэму „Літва і яе суседзі“ і ўдакладзе сваім даводзіў, што спакой на Усходзе Эўропы можа капчаткова наступіць толькі тады, калі Польшча адмовіцца ад сваёй імперыялістычнай палітыкі захопліваньня беларускіх, літоўскіх і украінскіх тэрыторый ды войдзе у свае натуральныя этнаграфічныя межы. Таксама і ідэя „Балтыцкага Хаўрусу“ можа быць праведзена ў жыцьцё толькі тады, калі Латвія і Эсьція стануць на бок Літвы і перастануць моўчкі падтрымоўваць Польшчу, захапіўшую чужыя абшары. Найлепшым выхадам з сучаснага стану рэчаў было-б, каб Польшча самахоць аддала-б літоўцам, беларусам і украінцам захопленыя ад іх землі, бо гэта стварыла-б такую псыхолёгічную абстаноўку, у якой Польшча аказалася бы адразу сябром усіх гэтых народаў і выклікала-б у іх шчырую прыязнь. У выніку гэткага кроку мог бы стварыцца моцны Хаўрус маладых дзяржаў ад Фінскае затокі да Чорнага і Азоўскага мора.

На лекцыі было шмат беларусаў, літоўцаў і латышоў, а таксама прадстаўнікі дыплёматычных колаў і прэсы. Лекцыя мела вялікі посьпех і добрыя водгукі у латыскай, літоўскай і нават расейскай прэсе. Пасьля лекцыі, у памешканьні малога Вэрмантаўскага Парку, адбыўся на гонар праф. М. Біржышкі беларуска-літоўскі банкет, прамовы на якім зацягнуліся за поўнач і стварылі шчырую атмасфэру беларуска-літоўскага еднаньня. Трэба думаць, што гэтае першае у Рызе суцольнае літоўска-беларускае спатканьне на грамадзкім грунце, прайшоўшае з такім посьпехам, будзе у будучыне паўторывацца часцей і умацуе і у Рызе традыцыйнае беларуска-літоўскае сяброўства і узаемнае разуменьне.

Адраджэнец

4-я Латвійская Геаграфічная Конфэрэнцыя.

11, 12 і 13 жніўня г. г., у Лібава, у памешканьні дзяржаўнай гімназіі (Ausekļu ielā, № 9) адбудзецца 4-я Латвійская Геаграфічная Конфэрэнцыя, на якой будзе заслуханы шэраг рэфэратаў па географічных пытаньнях, зроблена экскурсыя у Алеунг і арганізавана цікавая выстаўка. На час Конфэрэнцыі для удзельнікаў яе будзе арганізаваны інтэрнат па 50 сант. за дзень і тапныя поўднікі (па 50 сант.).

Праезд да Лібавы і назад групамі па 5 чалавек па чыгунцы за поўцаны. З Рыгі магчыма ехаць на аўтабусе за 16 латаў туды і назад, уключаючы сюды і экскурсыю у Алеунг.

Цэнтральнае Праўленьне Т-ва Беларускіх вучыццалёў радзіць беларускім вучыццалём, асабліва тым, якія выкладаюць у сваіх школах географію, прыняць удзел у гэтай Конфэрэнцыі. Больш падрабязныя весткі аб Конфэрэнцыі і яе праграме можна атрымаць як у Цэнтральным Праўленьні Т-ва (Rīgā, Merķeļu ielā 3, dz. 5), так і у Праўленьні Дзьвінскага Аддзелу Т-ва Беларускіх вучыццалёў (Daugavpils, Jātnieku ielā 13, dz. 4).

С. Сахараў.

Да гісторыі зьбіраньня і гарманізацыі беларускай народнай песьні.

Зборнік І. Шыдлоўскага.

Другі зборнічак беларускіх народных песняў з нотамі сабраны быў 130 год таму назад, у 1800-ым, 1801-ым і 1802-ім гадох, грамадзянінам І. Шыдлоўскім у Меншчыне. У гэты невялічкі зборнічак увайшло ўсяго 8 вясельных сьпеваў, да якіх дададзена было апісаньне сватаньня, заручын, і іншых вясельных звычайў на Меншчыне. Зборнічак гэты і свой артыкул гр. І. Шыдлоўскі перадаў у польскі часопіс „Tygodnik Wileński“, дзе ён зьявіўся ў друку толькі праз два дзесяці гадоў у томе VII гэтага штомесячніка за 1819 год; артыкул зьмешчаны быў пад назовам — „Obzrenie weselne ludu wiejskiego w gubernii Mińskiej, w powiecie Bogusowskim, w parafii Haieńskiej, obserwowane w latach 1800, 1-szym i 2-gim z niektórymi piosenkami i ich zwyczajami“. Артыкул гэты і ноты як артыкул і ноты М. Чарноўскай, перадрукоўваліся потым у шэрагу навуковых выданьняў, напр. у кнізе Голэмбёўскага — „Lud polski, jego zwyczaje, zabobony“. W. Warszawie. 1830, а таксама ў памянёнай ужо працы акадэміка Е. Карскага: „Отчетъ о первомъ присужденіи премій П. Н. Батюшкова“. Тут, на балонках 7—9-ай, перадрукаваны Е. Карскім 4 мэлёды вясельных песняў у Барысаўшчыне: 1) „Наша Тацянка, наша“, 2) „Ой цёмна, цёмна на дварэ“, 3) „Між новых клетчак сьцежачкі памецены“ і 4) „Зьвінела камо-ра зьвінела, дзе наша Тацянка сядзела“.

Артыкул гэты, на старонках 126—142, перадрукаваны цалком у працы П. В. Шэйна: „Бѣлорусскій Сборникъ“. Матэрыялы для изученія быта і языка населенія Сѣверо-Западнага Края собраныя и приведенныя въ порядокъ П. В. Шейномъ. Томъ I, книга 2-я, Бытовая и семейная жизнь бѣлорусса въ обрядахъ и пѣсняхъ. Санктъ-Петербургъ. 1890. Типографія Императорской Академіи Наукъ. Але ў П. Шэйна ноты не перадрукаваны. Зьлічаючы перадрукъ Е. Карскага з перадрукам П. Шэйна, можна лёгка ўстанавіць, што ў зборніку І. Шыдлоўскага былі ноты яшчэ гэтых 4 вясельных песняў: 5) „Не сядзі, Тацянка, бокам“, 6) „Да цераз мой двор, да цераз мой двор цяцера ляцела“, 7) „Выйду я на ганачак, гляну я ды на красачкі“ і 8) „Да прапою! прапою! Ды Тацянкін татулька ды прапіў сваё дзіцё“.

Зборнік А. Абрамовіча.

Трэці зборнічак беларускіх песняў з нотамі выдрукаваў 90 год таму назад Антон Абрамовіч, які зьмясьціў у кнізе „Rocznik Literacki“, wyd. przez Kom. Podbiereskiego, Petersburg, 1843, свой артыкул — „Kilko melodyj ludu białoruskiego zpisanych z towarzyszeniem fortepiano przez Antoniego Abramowicza“. А. Абрамовіч працаваў у цесным кантакце з вядомым беларускім этнографам Яна-нам Баршчэўскім (1790—1851), які адначасна вызначыўся і як паэта і літаратар, напісаўшы некалькі твораў на беларускай мове. Трэба думаць, што А. Абрамовіч уклаў беларускія песні на ноты не бяз удзелу і ініцыятывы Я. Баршчэўскага. Колькі беларускіх песняў

аранжыраваў А. Абрамовіч дагэтуль няма дакладных вестак, але ў „Рочніку“ зьмешчана было ўсяго 4 песьні: „Кукавала зязюлька“, „Жыў, быў, — ня любіла“, „Ой ты, мая гарэліца“ і „Ды чым-жа твая дзеванька“*).

Першая беларуская опэра „Сялянка“.

З вышэйказанага можна ўгледзіць, што першыя тры зборнічкі беларускіх нотаў зьявіліся ўжо стагодзьдзе назад і выклікалі да сябе вялікую цікавасьць вучоных колаў. Аднак, для шырокага разьвіцьця беларускае музычнае літаратуры мала было аднае гэтае цікавасьці вучоных этнографі — патрэбна было яшчэ і практычнае карыстаньне аранжыраванымі песьнямі, патрэбны былі беларускія хоры, беларуская эстрада і сцэна, з якіх гэтыя песьні зноў навярнуліся-б у народ, але ўжо ў новы, распрацаваным выглядзе і ў больш мастацкім выкананьні. І вось мы бачым, што ўжо праз тры гады пасля выхаду апошняга зборнічка, беларускі пісьменьнік Вінцэнт Дунін-Марцынкевіч у 1846 годзе выпускае лібрэто першае беларускае двухактавае камэды-опэры „Сялянка“, музыку для якой, на грунце раней запісаных беларускіх мэлэдыяў апрацоўваюць: вядомы кампазытар Станіслаў Манюшка, Крыжаноўскі ды іншыя. Яшчэ праз 6 год, 9-га лютага 1852 году, мы ўжо бачым першае запраўднае музычнае сьвята на Беларусі: на менскай сцэна ставіцца ў першы раз камэдыя-опэра „Сялянка“.

З моманту пастаноўкі „Сялянка“, прайшоўшай з надзвычайным посьпехам у Менску, далейшае разьвіцьцё беларускае музыкі можна-б было лічыць зусім забяспечаным: шлях быў працярабляны, цікавась і ўздойм былі вялікія, працаваць таксама было каму, — аднак, зусім нечакана, у беларускім музычным жыцьці пасля такога надзвычайнага ўздойму раптам наступae вялікая заміна: расейскі ўрад, спалохаўшыся агульнага беларускага ўздойму і баючыся, што каля нацыянальна-беларускага тэатру і музыкі можа распачацца больш шырокі беларускі нацыянальна-адраджэнчы рух, у тым-жа 1852 годзе забараніў далейшыя пастаноўкі „Сялянка“ на сцэне**). Ня дзіва, што гэтая гвалтоўная забарона спыніла беларускую музычную працу нямаль на 30 год, як ня дзіва і тое, што пасля забароны пастановак „Сялянка“ партытура гэтае першае беларускае опэры зьгінула бяз сьледу і да гэтага часу не адшукана ні на Беларусі, ні ў паперах кампазытара Манюшкі ў Польшчы***). Толькі ў апошняй чверці XIX стагодзьдзя, у зьвязку з паўстаўшай пасля паўстаньня 1863 году вялікай цікавасьцю да пытання аб беларусах, а таксама і ў зьвязку з зьяўленьнем новае народнае беларускае інтэлігэнцыі, мы зноў назіраемо ажыўленьне навуковых досьледаў аб беларусах, а таксама ажыўленьне і ў беларускай музычнай літаратуры. Прымусява затрыманы ў 1852 годзе беларускі музычны рух пачынае зноў разьвівацца, зьяўляюцца новыя запісы і аранжыроўкі беларускіх народных мэлэдыяў і выходзяць у сьвет новыя зборнікі нот.

(Працяг будзе).

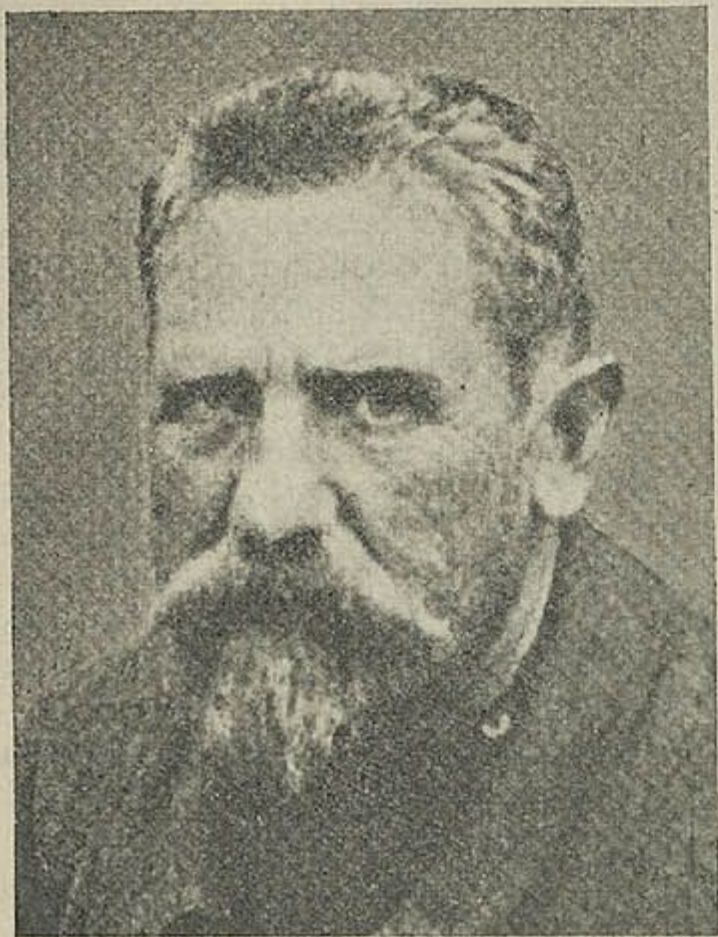
К. Езавітаў.

*) Проф. Е. Карекі — „Вёлоруссы“. Кн. I. Стар. 266.

**) Альбэрт Паўловіч — „Сялянка“ В. Дунін-Марцынкевіча на Мейскай сцэне. (Гістарычная спраўка). Глядзі штотомсячнік „Полымя“ за 1929 год, кніга 8—9, балонкі 167—169.

***) У сьнежні 1932 году адзін з Рыскіх беларускіх дзеячоў перадаў у Рэдакцыю штотомсячніка „Беларуская Школа ў Латвіі“ вестку аб тым, што рукапіс партытуры „Сялянка“ знаходзіцца зара ў Кракаўскай Акадэміі. Нажаль, спраўдзіць гэтую вестку пакуль-што яшчэ не ўдалося.

40 год вучыцельскае працы А. Я. Хруцкага.

А. Я. Хруцкі.

З васьмі вучыцеляў-юбіляраў, якія былі адзначаны ў 1933 годзе беларускім грамадствам у Латвіі, Астап Ягоравіч Хруцкі зьяўляецца самым старэйшым і па ўзросту і па свайму вучыцельскаму стажу. Радзіўся ён 28 ліпеня 1874 году ў Лепельшчыне, скончыў пачатковую школу, а затым, пасля належнае падрыхоўкі, паступіў у Полацкую вучыцельскую сэмінарыю, якую паспяхова скончыў 40 год назад і зараз-жа, увосені 1893 году, быў прызначаны на вучыцельскую пасаду ў Люцыншчыне. З гэтага часу ён працуе ў гэтым павеце нямаль бязвыездна і каля 30 год адпрацаваў у Ляўдарскай пачатковай школе Істраўскай воласьці, дзе працуе і зараз. Можна без перавалічэння сказаць, што тутакж яго ведае ўсё дарослае жыхарства гэтае воласьці, а таксама і

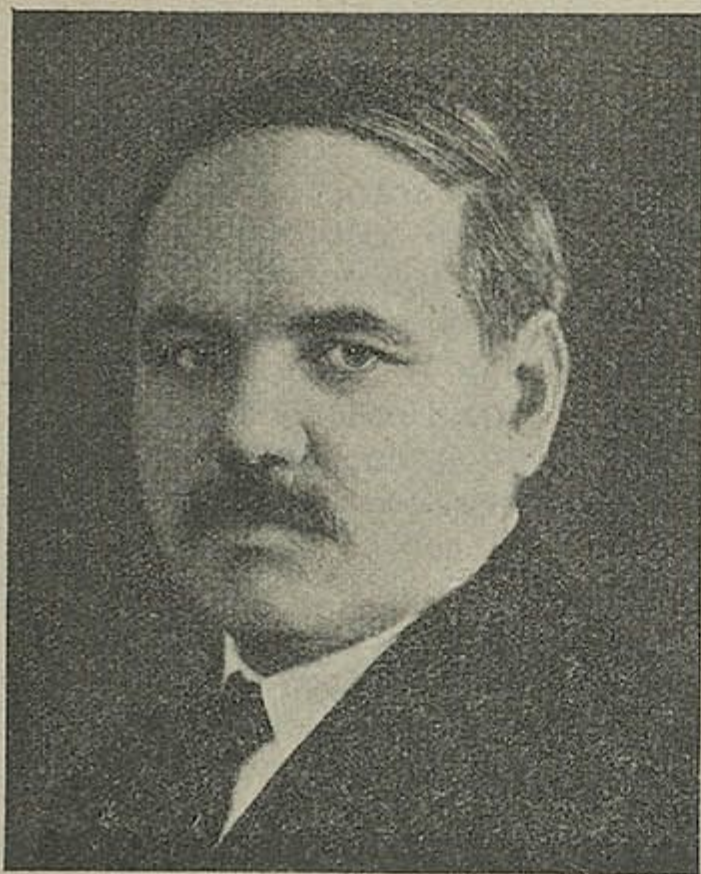
бліжэйшых вакол і іншых воласьцей, бо за нямаль па ўв яков ую працу праз яго школу прайшлі тысячы хлапцоў і дзяўчат, дзеці якіх, а часам ужо і ўнукі, таксама трапілі да Астапа Ягоравіча ў вучэнне і на выхаванне.

З 1921 году, калі распачаўся ў Латвіі беларускі адраджэнчы культурна-асьветны рух, Астап Ягоравіч, якога беларусы звалі і дагэтуль клічуць „Дзядзька Хруцкі“, горача адгукнуўся на заклік Цэнтральнага Праўленьня Беларускага Культурна-Асьветнага Т-ва „Бацькаўшчына“ і быў адным з закладчыкаў і арганізатараў Істрэнскага Аддзелу Т-ва „Бацькаўшчына“ ў Старай Слабадзе*).

Прыймаў Астап Ягоравіч актыўны ўдзел і ў стварэньні беларускіх школ і ў іншай беларускай асьветнай і грамадзкай працы, заўсёды карыстаючыся пашанай сваіх калег і ўсяго беларускага грамадства. Варожы наскок на беларускую адраджэнча-асьветніцкую працу і беларускія школы, зроблены па ўказцы расейскіх монархістаў і шовіністаў некаторымі коламі ў Люцыншчыне, часова выбіў дзядзьку Хруцкага з актыўнае працы ў Беларускам Адраджэньні, але мы моцна верым, што яшчэ ўбачым наважанага Астапа Ягоравіча ў шэрагах барацьбітаў за лепшую будучыню беларускага народу.

Засылаемо дарагому юбіляру нашы шчырыя прывітаньні і жадаемо яму добрага здароўя і творчае энэргіі! **К. Езавітаў.**

*) Старшынёй гэтага Аддзелу Т-ва „Бацькаўшчына“ быў некаторы час гр. Максім Грыгоравіч Варажун, які сам родам з Меншчыны і ў той час вызнаваў сябе беларусам, пакуль не напалохаўся падзей, зьвязаных з Беларускам Працэсам у Латвіі і ня схіліўся на бок расейскіх шовіністаў, што скарыталі Беларуска Працэс у сваіх русіфікатарскіх мэтах і паперацягівалі ў свой абоз цэлы шэраг маласьведомых і палахлівых беларускіх інтэлігэнтаў, зрабіўшы з іх ледзь ня ворагаў свайго ўласнага беларускага народу і ягонага адраджэнчага руху.

25 вучыцельскае працы С. Л. Сіцько.

С. Л. Сіцько.

Сьцяпан Лаўрэньцьевіч Сіцько радзіўся 19 сьнежня (па стараму стылю) 1887 году ў сяле Малая Бераставіца, у Горадзеншчыне, у сялянскай сямейцы. Дзіцячыя годкі правёў на вёсцы, дзе скончыў пачатковую школу, а затым увосені 1903 г. паступіў у Сьвіслацкую вучыцельскую сямінарыю, якую скончыў у 1907 годзе. У тым жа годзе з 1-га кастрычніка быў прызначаны на пасаду вучыцеля ў Любешчыцкую пачатковую школу на Слонімшчыне, у Баркінскай воласьці. У гэтай школе працаваў 6 год да восені 1913 году, калі паступіў у Магілёўскі Вучыцельскі Інстытут, які скончыў у 1916 годзе. З Інстытуту трапіў у Аляксеяўскае Вайсковае Вучылішча ў Маскве, па

сканчэньні якога быў накіраваны на Румынскі Фронт, дзе трапіў у палон да немцаў. Зьвярнуўшыся з нямецкага палону, гр. Сіцько паступіў у Асобны Беларускі батальён у Літве, дзе камандаваў 2-й ротай.

У 1923 годзе, пасля ліквідацыі беларускіх частак у Літве, Сьцяпан Лаўрэньцьевіч пераехаў у Латвію, дзе беларускае грамадства дамагалася для яго дазволу працаваць у Люцынскай беларускай гімназіі. Калі заходы аб працы ў гімназіі скончыліся адмоўна, гр. С. Сіцько быў запрошаны для працы ў 1-ю Рыскую беларускую асаўную школу, якая адчынілася з восені таго-ж 1923 году. У 1927 годзе ён абраны кіраўніком памянёнай школы. У гэтай школе, а таксама ў Беларускай гімназіі і на Беларускіх вучыцельскіх курсах С. Л. працуе дагэтуль.

Жадаемо юбіляру далейшых посьпехаў у ягонай пэдагогічнай працы!

К. Езавітаў.

Закладзен. ў 1862 г. **ДОМ МЭБЛІ** Закладзен. ў 1862 г.

І Рыская суполка сталяроу і мэбляршчыкау

„АСОЦЫЯЦЫЯ“

Тэатральная вул. 12, рог Цытадэльнай вул. Дом уласны. Тэл. 21642 і 20481.

Прапануе багацейшы запас моднай мэблі для кватэрнай абстаноўкі.

Выплата па частках.

Малы кошт.

Першаклясная апрацоўка.

Маладым песьняром.

Наша мэта — сонца,
мы жывём — агнём
і па ўсей старонцы
перакліч вядзём.
Нас такіх ёсьць многа —
многа маладых,
клічам перамогу
мы да хат курных.
З багны на дарогу
выйдзем, як адзін.
Гэй, прастор шырокі!
Гэй! Вітай нас, сінь!

Мы з балот вясковых,
мы, цемры сыны,
ў шумных песьнях новых
рвёмся да вясны.
Нам ня страшны буры,
Нам ня страшны гром —
над краінай хмурай
вяснашум пяём.
Сонца — наша мэта,
мы жывём — агнём.
Новую мы гэтта
Беларусь куём. **Міхась Машара.**

Галубы і Каршунны.

Ў зялёнай ценістай дуброве,
Ў сумежжы рэк, лясоў, балот
спакон вякоў сваё меў царства
дастойны галубіны род.

Як ўсім вядома, Галубы
паміж сабой жылі у згодзе:
Ў кружок пасядуць на дубы,
сбраўшыся на агульным сходзе,
аб тым, аб сім яны брукуюць
і справы так свае мяркуюць,
каб ўсе яны жылі у ладзе,
каб мейспа спрэчкам, ўсякай звадзе
ня даць у братняй іх сям'і.

І ўсім шчасліва ім жылося:
Ў грамадзкім ладзе так вялося,
што ўсе зароўна працавалі
і зыск зароўна-ж спажывалі.

Слыла на ўвесь птушыны сьвет
дзяржава слаўных Галубоў,
бо кожды з іх быў працавітым,
бо кожды, хто быў дармаед,
судом агульным быў караны
і вон з дубровы выганяны.

Ось колькі гэтакіх выгнанцаў,
па белым сьвеце пасланяўшыся,
да Каршуноў пайшлі служыць
(такіх-жа самых абдзіранцаў!)
і, разам з імі зсябраўшыся,
каб залагодзіць, дагалзіць,
на помач Каршуном ўзяліся
сваіх-жа Галубоў лавіць
і імі-ж Каршуноў карміць.
На здрайчы гук—на брукаваньне, —
што з плоймы Каршуноў чуцён,
рады здаверных Галубоў
лятуць у кішці Каршуноў...

А здрайцы каінавай службай
і з ворагамі сваёю дружбай

ніяк ня могуць нахваліцца
і нават сталі ганарыцца
сваім сяброўствам з Каршунамі,
як, быццам, з роўнымі братамі.
Але ня доўга карысталіся
птушынай шляхты прыцельствам:
яны ўборзе дачакаліся,
што Каршунны, замест братэрства,
ад іх пакоры вымагаюць,
служыць звыш сілы прымунаюць.

Калі-ж ужо на харч паноў
з дзяржавы белых Галубоў
ніхто здаверна не ляцеў,
і ў Каршуноў жывот пусьцеў, —
тады даведаліся здрайцы,
што іх цяпер чарод прышоў
карміць сабою Каршуноў, —
жыцьцём уласным расплаціцца
за гонар шляхтаю лічыцца.

І як прышла пара іх скону,
яны ўзмаліліся Каршуном:
«Мы галубінага закону не прызнаём
і, як братом,
мы памагалі вам, служылі
і гонар ваш за свой лічылі,
дый самі каршунамі сталі.
А гэта ўжо зусім дарма,
што кішчэў у нас яшчэ няма,
але...»

— «Ня маем часу
мы вас слухаць!» —
сказалі гнеўна Каршунны:
«Бо, як запраўдныя паны,
ўпару мы хочамо пасьнедаць!
А вы, хам'ё, павінны ведаць,
што Голуб—Каршуну ня брат
і што ў натуры Каршуноў —
карміцца мясам Галубоў!». **А. Матач.**

Беларусы у Чэхаславацчыне.

Святкаваньне Дня Незалежнасьці.

Беларускай Радай у Празе і Аб'яднаньнем Беларускіх Студэнцкіх Арганізацыяў было ўлаштована святкаваньне пятнацятых угодкаў абвешчання дзяржаўнай незалежнасьці Беларусі. Урачыстая Акадэмія, прысьвечаная юбілею, адбылася 29 сакавіка ў прыгожай салі рэстарану на Дзітрыховай вуліцы № 9. Ушанаваць сваю прысутнасьцю Беларускае Нацыянальнае Сьвята зьявіліся ня толькі беларусы, пражываючыя ў Чэхаславакіі, але і шмат гаьцей ды прадстаўнікоў чужых арганізацыяў.

Урачыстая Акадэмія была адчынена В. Захаркай, які ў сваім уступным слове падрабязна абмаляваў сучасны стан Беларускіх тэрыторыяў і адзначыў нацыянальна-палітычныя дасягненні беларускай нацыі, як вынік працы беларускага народу ад Усебеларускага Кангрэсу 1917 году да сёнешняга дня.

Затым доктар Т. Грыб зрабіў даклад аб культурных дасягненьнях беларускай нацыі за апошнія пятнаццаць гадоў, у якім дакладчык абмаляваў паступовае разьвіцьцё беларускай культуры і яе сучасны стан.

Пасьля дакладу ўзялі слова для прывітаньня прадстаўнікі 11 арганізацыяў іншых нацыянальнасьцяў, а затым былі агалошаны 20 прывітальных тэлеграм з розных краін.

Пражчук.

Выстаўка вобразаў Аркадія Салаўёва.

1—30 красавіка ў галерэі Рубеша ў Празе адбылася першая агульная выстаўка вобразаў маладога беларускага мастака Аркадія Салаўёва. Выстаўка мела вялікі посьпех у чэскага грамадства. Прыхільна аднялася і крытыка. У справаздачах аб выстаўцы, якія зьмешчаны ў штодзённым друку: „Narodni Politika“, „Narodni Listy“, „Ceske Slovo“, „Venkov“, „Demokrat“, „Narodni Střed“, „Poledni List“ ды інш., аднагалосна падкрэсьліваецца, што першы крок нашага маладога мастака ёсьць вельмі сымпатычны і многаабяцаючы.

Аркадзі Салаўёў паходзіць з Дзвіншчыны. Радзіўся ў мястэчку Колуп ў 1902 годзе. У 1920 годзе скончыў Дзвінскую рэальную гімназію. У 1921 годзе быў слухачом на курсах беларусазнаўства, якія ладзіла Т-ва „Бацькаўшчына“; прыймаў чыны удзел у беларускім культурным жыцьці ў Дзвіншчыне. У 1922 годзе паехаў на студыі ў Прагу, дзе ў той час зьбіралася беларуская студэнцкая моладзь з розных куткоў Беларусі. Спачатку паступіў на тэхніку, але яго вабіла мастацтва. У 1924 годзе вытрымаў конкурэны экзамен у Чэскую Акадэмію Мастацтва, якую ў 1931 годзе скончыў з пахвальным дыплёмам, як адзін з найлепшых вучняў прафэсара Ота Кара Неедла (школа пейзажу). Яшчэ на акадэмічных выстаўках — вясеньнія выстаўкі ў Акадэміі Мастацтва, якія ладзіліся кожны год — А. Салаўёў вызначаўся мягкасьцю барваў сваіх настраёвых краявідаў з пэўным адценкам засмучанасьці і тугі па сьвету, па шырокай прасторнасьці. За свае працы атрымліваў пахвальныя дыплёмы і камандыроўкі ў Італію, Францыю, Нямеччыну. Апошнія два гады працаваў у сваім аталье ў Празе.

Матывы свае мастацкае творчасьці А. Салаўёў бярэ пераважна з красы чэскае прыроды; ёсьць некалькі вобразаў з Італіі і Францыі. Глыбока адчувае ўсе праявы стыхіі прыроднага дзейнічання, усе тонкія нюансы зьмены барбаў і настрою. Яго мастацкая інтуіцыя ўсёцяж абяртаецца да сокаў цаліны, да вясковай самоты, да найбольш глухіх куткоў прыроднага краявіду, дзе не сягала яшчэ рука чалавека. Яго цікавіць непасрэдная стыхія прыроды: *natura naturata*, прырода, якая сама сябе стварае. Чароўную красу прыроды ён бачыць не ў паасобных афэктах бураломнае стыхіі, а ў стройнае гармоніі суцэльнасьці ўсіх яе праяваў. Лес ці паасобныя групы дрэваў, ручэй ці мора, туман ці хмары ў небе, вясна ці то восень у садзе, раніца аб вечар у полі, нават і сялянская хата недзе ля возера — усё гэта ёсьць толькі праявы адзінай суцэльнасьці, чагосьці няведамага, спрадвечнага, таёмнага. Імкнецца разгадаць і поэтычна выявіць таёмную творчасьць прыроды. Асаблівае замілаваньне мае да сівых туманаў над рэкамі і ва-

зёрамі, да шэрых мрааў у небе, да пажоўклых лісьцяў на дрэвах, да захаду сонца недзе там за лесам і гарамі. Любіць таксама бярозавы гай, топкаствольныя сосны, высока-расахатыя дубы, што сваімі вецьцямі ўпіраюцца ў хмары, імкнуцца іх расьцярушыць, каб падняцца ў глыбядзь неба, дзе сонца, дзе вольны прастор. Але ў самай кампазыцыі вобразаў няма сонца. Гэта найбольш характэрная асаблівасьць яго мастацкае творчасці. У яго вобразах мала сьвету; пераважная шэрая цьмянасьць. На ўсім ляжыць адзпак ціхай задумчывасьці і глыбокай тугі.

Як гэта ня дзіўна, але ўзіраючыся на вобразы Аркадзія Салаўёва, мімавольна ўспамінаеш словы паэты: „І тэа забыўшыся рука, замест персідзкага узору, цвяток радзімы васілька“ (Максім Багдановіч). Салаўёў хаця-ж і бярэ матывы свае творчасці з чужога асяродзьдзя, але ні на адзін момант не перастае быць самым сабою. Гэта адзначана, між іншым, і чэскай крытыкай. „Česke Slovo“, напрыклад, выразна падкрэсьлівае, што А. Салаўёў разглядае прыроду на воддаль. Псыхолёгічна гэта ёсьць зусім зразумела. Для беларускага мастака, як-бы ён ня любіў красу чэскае прыроды, заўсёды будзе сьніцца „цвяток радзімы васілька“.

Нельга не пашкадаваць, што цяжкія абставіны шэра-цьмянай сучаснасьці змушаюць нашага мастака жыць на чужыне, а не ў сваім родным краі, дзе ён змог-бы поўнасьцю і усебакова выявіць свае вялікія мастацкія здольнасьці. Краса роднага краю чакае на свайго мастака!

Т. Прыяны.

Беларускія кнігі і часопісі на славянскіх выстаўках у Чэхаславацчыне.

У апошні час шмат гаворыцца і пішыцца тут аб славянскае ўзаемнасьці, ладзяцца ўрачытасьці славянскага аб'яднаньня, адбываюцца выстаўкі славянскага друку. 8—15 красавіка у пэвлякім старадаўным месьце Младэ Болеславі адбылася гучная ўрачытасьць славянскага аб'яднаньня пад агульнай назваю „Славянскія дні“. Разам з тым адбылася выстаўка славянскае літаратуры ва ўсіх мовах. Былі выстаўлены творы аб славянстве і ў беларускай мове.

З 22-га красавіка па 7-га траўня адбылася у цэнтральнай мясцовай бібліятэцы у Празе выстаўка славянскіх ілюстраваных часопісаў. Свая выстаўкі была удэкаравана нацыянальнымі сьцягамі, а у тым ліку і беларускім бел-чырвона-белым. Вітрыны распаложаны у абэцэдным парадку; беларуская вітрына знаходзілася на першым мейсцы, адразу пры уваходзе. Пад час выстаўкі адбываліся інфармацыйныя даклады аб культурным жыцьці усіх славянскіх народаў, аб гістарычным разьвіцьці друку і аб сучасным становішчы ілюстраваных выданьняў. 27-га красавіка у парадку быў пастаўлены інфармацыйны даклад аб Беларусі. Даклад прачытаў загалчык Беларускага Загранічнага Архіву у Празе Мікола Варшынін. Адзначыў, што да рэвалюцыі 1905 году беларускі друк быў забаронены рускаю уладаю. Першыя беларускія часопісі: „Мужыцкая Праўда“ (1863), „Гоман“ (1881), „Свабода“ (1904) выходзілі пелегальна. З 1905 году, калі забарона беларускага друку была скасавана, адразу пачалі выходзіць шэраг беларускіх часопісаў: „Наша Дола“, „Наша Ніва“, „Саха“, „Лучынка“, „Маладая Беларусь“, „Беларус“, „Зарніца“ ды інш. Пад час усясьветнае вайны разьвіцьцё беларускае журналістыкі значна абмежылася. Але з рэвалюцыі 1917 году разьвіцьцё беларускае журналістыкі шпарка пайшло наперад. За апошнія 15-ць гадоў выходзе ужо 74 мясечнікі у Б.С.С.С., 14 у Заходняй Веларусі, 5 у Латвіі, 4 у Літве і 3 у Чэхаславацчыне. У Беларускім Загранічным Архіве у Празе сабрапа вельмі мала часопісаў, бо няма на гэта сродкаў. Усё што сабрапа — гэта на уласныя сродкі ахвярадайных беларускіх выдавецтваў.

З 19-га траўня выстаўка перанесена была з Прагі у Брно, дзе адведвала-ся ужо пераважна славакамі.

А. Палянскі.

З жыцьця Т-ва Беларускіх вучыццалёу у Латвіі.

Колектыўнае ўшанаваньне 8 беларускіх вучыццалёу - юбіляраў адбылося 25 сакавіка у салі Рыскае Беларускае гімназіі. Урачысты акт быў адчынены гр. К. Езавітавым, які у сваёй прамове адзначыў грамадскую важнасьць гэтага першага у Латвіі сьвяткаваньня юбіляў беларускіх вучыццалёу, а затым каротка адзначыў працу і заслугі кождага з васьмі юбіляраў (М. Дзіямідаў, Я. Кастылюк, М. Іваноў, Г. Плыгаўка, А. Родзька,

С. Сахараў, С. Сіцько і А. Хруцкі) ды раздаў прысутным юбілярам асобныя юбілейныя жэтоны з гэрбом першага беларускага асьветніка Д-ра Ф. Скарыны. Затым былі агалошаны прывітальныя тэлеграмы і лісты юбілярам, а таксама выступілі з прывітаньнямі прадстаўнікі беларускіх школ і пэдагогічных радаў. Ад імя юбіляраў адказваў гр. М. Дзіямідаў. Сьвяткаваньне прайшло у дужа сэр-дэчнай і па-сяброўску шчырай абстаноўцы

Ушанаваньне
Дзьвінскіх
25-га сака
рускае гім
чынам, у
дырэктара
назі, С. П
гасьцяваў
рускае в
віка у сал
шыя Дав
Барткевіч
мова і п
вы жэтон
ва юбіля
та, пад ча
Ул. Пігу
кія і Ул.
Конфэрэ
ларускіх
прадстаў
ву адбыла
1-е белару
173. На
кіраўнік Б
леўскі, і
це і 25 в
Рызе. Бы
беларуска
Управе, гр
на і на
абавязкі.
Агульны
чыццалёу
памешкан
школы. На
гі і Латві
абраны: ст
гарамі—М
заслуганы
Цэнтральн
Плыгаўкі,
затым зр
Праўдзень
ажаны і
1933 год
пытаньне
торымі са
ва суда го
ду дапамо
лам Т-ва
Фонду пр
ва падтры
Школа у
Т-ва у ка
скага Хаў
скурсы.
таньняў
які прызн
Новы ст
ня Т-ва: с
месячнік ст
вітаў, са
Праўдзень

Ушанаваньне вучыццалёў - юбіляраў Дзьвінскім Аддзелам Т-ства адбылося 28-га сакавіка у Дзьвінску, у салі Беларускае гімназіі, і вылілася, галоўным чынам, у сьвяткаваньне юбілею былога дырэктара Дзьвінскае Беларускае гімназіі, С. П. Сахарава, які пад гэты час гасьцяваў у Дзьвінску. Дзьвінскае беларускае настаўніцтва сабралася 28 сакавіка у салі Дзьвінскае гімназіі, дзе старшыня Дзьвінскага Аддзелу Т-ва гр. А. Бартковіч выступіў з прывітальнаю прамовай і перадаў С. П. Сахараву юбілейны жэтон. Затым была заслухана прмова юбіляра і адбылася сяброўская гарбата, пад час якой выступалі з прамовамі: Ул. Пігулеўскі, кс. Я. Гайлевіч, Ул. Раткін і Ул. Ціхаміраў.

Конфэрэнцыя вучыццалёў Рыскіх беларускіх аснаўных школ для выбараў прадстаўніка у Рыскую Школьную Управу адбылася 6 красавіка у памешканьні 1-е беларускае школы на В. Маскоўскай 173. На Конфэрэнцыі былі прысутны: кіраўнік Беларускага Аддзелу Ул. Пігулеўскі, інспектар 2-га райёна — П. Купчо і 25 вучыццалёў беларускіх школ у Рызе. Быў заслуханы даклад старога беларускага прадстаўніка у Школьнай Управе, гр. Г. Плыгаўкі, якому даручана і на будучы год спаўняць гэтыя абавязкі.

Агульны Сход Т-ства Беларускіх вучыццалёў адбыўся 28 траўня у Рызе у памешканьні 2-й Рыскай Беларускай школы. На сходзе было 29 сяброў з Рыгі і Латгаліі. У прэзыдыум сходу былі абраны: старшыняй—К. Езавітаў, сакратарамі—М. Слосман і Арк. Рытаў. Быў заслуханы даклад старшыні старога Цэнтральнага Праўленьня Т-ва, гр. Г. Плыгаўкі, аб працы Т-ва у 1932 годзе, а затым зроблены былі выбары новага Праўленьня і Рэвізыйнае Камісіі, разгледжаны і зацьверджаны бюджэт Т-ва на 1933 год ды шэраг бягучых спраў, як пытаньне аб неакуратным узносе некаторымі сябрамі сяброўскіх складак, справа суду гонару, справу стварэньня „Фонду дапамогі прыватным беларускім школам Т-ва“, справа „Стыпэндыйнага Фонду пры Беларускім Аддзеле“, справа падтрыманьня часопісу „Беларуская Школа у Латвіі“, справа задоўжанасьці Т-ва у касу Уселятвійскага Вучыццальскага Хаўрусу і справа сяброўскае экскурсыі. За позьнім часам шэраг пытаньняў быў перанесены на новы сход, які прызначаны быў на 4 чэрвеня.

Новы склад Цэнтральнага Праўленьня Т-ва: старшыня — С. П. Сахараў, намесьнік старшыні і скарбнік—К. Б. Езавітаў, сакратар — Я. Д. Клагіш, сябры Праўленьня—Г. Плыгаўка і М. Дзімідаў;

кандыдаты да іх — М. Слосман, П. Мірановіч і Ул. Гусарэвіч.

Новы склад Рэвізыйнае Камісіі: К. Мяжэцкі, Ф. Клагіш і Я. Кудраўцаў; кандыдатамі да іх—С. Сіпко і Яз. Камаржыпскі.

Буджэт Т-ства Беларускіх вучыццалёў на 1933 год. Прыбытак: 1) астача ад 1932 году — 75 лат, 46 сант.; 2) сяброўскіх складак—300 лат.; 3) збор запазычанасьці сяброў за мінулы час — 900 лат.; 4) дапамога Рыскае Управы на гімназію Т-ва у Рызе—9000 лат.; 5) дапамога Рыскае Управы на Торэнзбэргскую школу Т-ва—3000 лат.; 6) дапамога Беларускага Аддзелу на Торэнзбэргскую школу—500 лат.; 7) дапамога Беларускага Аддзелу на Гараўскую школу Т-ва — 500 лат.; 8) ахвяры сяброў у „Фонд прыватных школ Т-ва — 4500 лат.; 9) плата за навуку у гімназіі Т-ва — 6000 лат.; 10) уступныя узносы вучняў гімназіі—120 латаў. Разам прыбытку — 24895 лат. 46 сант.

Выдаткі на 1933 год прадбачаюцца гэтакія: 1) сяброўская складка ўва Уселятвійскі Вучыццальскі Хаўрус за 1933 год—100 лат.; 2) у зварот задоўжанасьці Уселятвійскаму Хаўрусу—600 лат.; 3) на утрыманьне прыватнай гімназіі Т-ва ў Рызе—15000 лат.; 4) на утрыманьне Торэнзбэргскай школы Т-ва—7500 лат.; 5) на утрыманьне Гараўскай школы Т-ва—1500 лат.; 6) розныя выдаткі па працы Т-ва — 195 лат. 46 сант. Разам выдаткаў — 24895 лат. 46 сант.

Грашовая справаздача за 1932 год збалансавана у суме 24004 латы 30 сант. З гэтае сумы на прыходзе было: 1) сяброўскіх складак, адлічэньняў і ахвяраў—4227 лат. 49 сант.; 2) дапамога Беларускага Аддзелу на прыватную Гараўскую школу Т-ва—514 лат.; 3) дапамога ад гораду Рыгі на прыватную Рыскую гімназію Т-ва—9000 лат.; 4) плата за навуку і розныя узносы вучняў гімназіі—5228 лат.; 5) розныя выпадковыя паступленьні — 210 лат. 29 сант.; 6) дапамога ад гораду Рыгі на Торэнзбэргскую прыватную школу Т-ва—4000 лат.; 7) сабрана Пэдагогічнай і Школьнай Радай Торэнзбэргскай школы—817 лат. 52 сант. Разам прыбыткаў—24004 латы 30 сант.

Выдаткавана за 1932 год: 1) на утрыманьне Рыскае гімназіі Т-ва — 15291 лат 72 сант.; 2) на дапамогу Гараўскай школе Т-ва — 445 лат. 34 сант.; 3) на утрыманьне Торэнзбэргскай школы Т-ва — 8173 латы 8 сант.; 4) канцлярскія выдаткі Цэнтральнага Праўленьня — 18 лат. 70 сант.; 5) чыстая астача у касе Т-ва — 75 лат. 46 сант. Разам выдаткаў — 24004 латы 30 сант.

Неакуратныя складальшчыкі сяброўскіх складак будуць, на моцы пастановы

Агульнага Сходу, выключаны з ліку сяброў Т-ва Беларускіх вучыццалёў, а тым самым і з ліку сяброў Уселятвійскага Вучыццельскага Хаўрусу, калі не упарадкауюць сваіх складак у тэрмін (глядзі наведамленьне Цэнтральнага Праўленьня).

Суд гонару ухвалена стварыць пры Цэнтральным Праўленьні Т-ва для разгляду сярэчых спраў паміж паасобнымі сябрамі Т-ва. Для распрацоўкі статуту вызначана камісія ў складзе: С. Сахараў, К. Езавітаў і М. Дзямідаў.

Фонд на утрыманьне беларускіх прыватных школ у Латвіі ухвалена закладзіць пры Т-ве. У гэты Фонд кожны сябра Т-ва павінен уносіць штомесячна на 1/2% сваёй пэнсыі. Стварэньне гэтага Фонду вызнана было патрэбным таксама і Радаю Беларускага Аддзелу.

Стыпендыяльны Фонд пры Беларускаім Адзеле ухвалена актывізаваць, бо у апошнія часы складкі па 1 лату па-ступалі толькі ад некаторай часткі вучыццельства і Фонд ня меў магчымасьці

у належнай меры падтрымоўваць беларускіх студэнтаў. Кожды вучыцель павінен складаць у Стыпендыяльны Фонд па 1 лату у месяц. Адначасна ухвалена запрапанаваць і ўсяму іншаму беларускаму грамадству прыняць удзел у падтрыманьні гэтага Фонду і надылаць свае складкі і ахвяры у Фонд на адрас Беларускага Аддзелу пры Міністэрстве Асьветы *Baltkrievu Izglītības Pārvalde, Rīgā, Valdemāra ielā 36-a*.

Штомесячнік „Беларуская Школа у Латвіі“ ухвалена падтрымаць усімі спосабамі, як адзіную беларускую часопіс у Балтыцы, якая шырока асьвятляе беларускае культурна-асьветнае жыцьцё у Латвіі, Літве і іншых краінах. Таму ўсе сябры Т-ва і ўсё беларускае грамадства у Латвіі заклікаюцца падтрымаць штомесячнік грашовымі складкамі, падпіскай, зьмяшчэньнем абвестак, пастаноўкаю на карысьць штомесячніка вечарынаў, а таксама і надсылаюць усялякіх матар’ялаў і карэспандэнцыі.

Цэнтральнае Праўленьне.

Ці споўнілі Вы свой грамадзкі абавязак? — Ці склалі Вы грамадскую складку на штомесячнік „Беларуская Школа у Латвіі“? — Ці унеслі Вы падпісныя грошы на штомесячнік за мінулы год і ці падпісаліся Вы на бягучы 1933 год?

Зьмест № 4 (21):

С. Сахараў, К. Езавітаў і Я. Клагіш — Да усіх сяброў Т-ва Беларускіх вучыццалёў у Латвіі. К. Езавітаў — Латыскага пісьменьніка і поэту гр. Андрэя Курці вітаем з 25-мі угодкамі літарацкае працы! Б. Брэжго — Ахова помнікаў старажытнасьці на Віцебшчыне. Праграма зьбіраньня вуснае народнае творчасьці, зацьверджаная Беларускаім Навукова - Краязнаўчым Т-вам у Латвіі. Адраджэнец — Лекцыя праф. М. Біржышкі у Рызе. С. Сахараў — 4-я Латвійская Геаграфічная Конфэрэнцыя. К. Езавітаў — Да гісторыі зьбіраньня і гарманізацыі беларускай народнай песні. К. Езавітаў — 40 год вучыццельскае працы А. Я. Хруцкага. К. Езавітаў — 25 год вучыццельскае працы С. Сіцько. Міхась Машара — Маладым песняром (Верш). С. Матач — Галубы і Каршуны (Байка). Пражчук — Беларусы у Чэхаславацчине. Сьвяткаваньне Дня Незалежнасьці. Т. Прыязны — Выстаўка вобразаў Аркадзія Салаўёва. А. Палянскі — Беларускія кнігі і часопісі па славянскіх выстаўках у Чэхаславацчине. Праца Т-ва Беларускіх вучыццалёў у Латвіі.

У Люцыне ў цэнтры гораду, на высокім прыгожым мейсцы, прадаецца двухпавярховы будынак і вялікі кавалак зямлі з старым садам, які выходзе на 4 вуліцы і займае плошчу ў 6 1/2 гектараў. Магчыма адкупіць ня толькі ўсю маёмасьць адразу, але і права на паасобныя ідэальныя часткі яе ад паасобных спадкаберцаў. Аб варунках пакуцы і стане маёмасьці больш падрабязныя весткі можна атрымаць у Рэдакцыі штомесячніка „Беларуская Школа ў Латвіі“: Рыга, Ільінская вул., 20, кв. 25, а таксама па тэлефону № 2-9-9-2-2. Папштовы адрас: Rīgā, Elija ielā, 20, dz. 25, „Bielaruskaja Škola u Latvijai“. Упаўнаважан. маёмасьці ў Люцыне.

Адказны Рэдактар — К. Езавітаў.

Выдавец — Беларускае Выдавецтва

Друкарня Г. Іге, Рыга, Стары Горад, Vecpilsētā, 8. Тэлефон 34212.